

TRGOVSKA

Časopis za trgovino, industrijo in obrt.

Redništvo in upravnništvo je v Ljubljani v Simon Gregorčičevi ulici.
— Dopisi se ne vračajo. — Št. pri čekovnem zavodu v Ljubljani 11.953.

Naročnina za ozemlje SHS: letno 180 D, za pol leta 90 D, za četrt leta 45 D, mesečno 15 D; za inozemstvo: 210 D. — Plača in toži se v Ljubljani.

LETO VII.

Telefon štev. 552

LJUBLJANA, dne 1. aprila 1924.

Telefon štev. 552

ŠTEV. 40.

Pospešitev pravnih predložitvenih sodišč.

(Poročilo zborničnega svetnika g. V. Weixla v seji združenih odsekov Trgovske in obrtniške zbornice dne 28. marca 1924.)

Po prevratu, posebno v zadnjih dveh letih, se je pojavilo na zbornih sodiščih v Celju in Novem mestu, v še večji meri pa v Mariboru in v Ljubljani, izvestno zavlačevanje pravnih. Procesi, ki so bili končani svoj čas v nekaj mesecih, trajajo danes po eno ali celo dve leti. To povzroča prizadelem strankam, posebno gospodarskim krogom, veliko gmožno škodo, ki je pri pravnih trgovskega značaja še posebno občutna.

Pri laviranju valute igra čas eminentno vlogo, ker stalno izpreminja notranjo vrednost dolžne vsote, pa tudi vrednost blaga, ki so ga dobavili. Radi zakasnele končne odločitve sodišča more veliko izgubiti tako upnik, kakor dolжник. Visoke kreditne obresti na eni in nizke 5 oziroma 6% nezakonite zamudne obresti pa tudi povzročajo, da se dolžniki branijo izpolniti svojo plačilno dolžnost pogosto tudi v primerih, ko terjatev sploh ni sporna. Upornemu dolžniku se nudi v diferenci med zakonitimi zamudnimi in visokimi bančnimi obrestmi naravnost nekaka premija, ki mu bogalo odlehta stroške procesiranja. Četudi si je na jasnem, da bo moral plačati, se vendarle spusti v pravljanje, ker ve, da bo s tem podaljšal čas plačila za daljšo dobo, medtem pa lahko plodonosno razpolagal z dolžno vsoto. Upnik, ki ne pride radi tega do plačila, mora seveda iskati za obratovanje drag bančni kredit. Škoda pa ima še tem večjo, če si ni že naprej izgovoril višjih obresti in ker mu je pri današnji sodni praksi običajno nemogoče dobiti od nasprotnika povračilo za plačilno zamudo povzročene škode.

Vzrok za to našemu gospodarstvu tako škodljivo zavlačevanje pravnih ni pri naših sodnikih, ki svojo dolžnost izvršujejo pošteno in vestno, temveč v vrednostni meri ložbenega zahtevka, ki ustvarja pristojnost zbornega sodišča.

V dobi, ko je imela krona še svojo polno vrednost, se je vršila pravda pred zbornim sodiščem, ako je presegala vrednost spornega predmeta 1000 K. Ta znesek se je pa povzidal le štirikratno, dasi je bila krona pred vojno vredna okrog 60 krat več, kakor danes.

Posledica tega je, da je danes pred zbornim sodiščem velika večina pravnih, ki bi se po predvojnem vrednostnem razmerju morale obravnavati pred okrajnim sodiščem. Če teče pravda radi sukne, ki je vredna 1001 Din, sodi že deželno oziroma okrajno sodišče in sicer sodnik poedinec, če gre za nekaj metrov lesa, ki velja čez 5000 dinarjev, mora soditi senat. Postopanje pred zbornim sodiščem je seveda počasnejše in je tudi dražje, ker stranka mora imeti odvetnika in so odvetniške tarife pri sodnem dvoru višje, kakor pred okrajnim sodiščem. Da bi znesek, ki je merodajen za pristojnost zbornega sodišča, odgovarjal vrednostni meji pred vojno, ki je znašala 1000 K, bi ga bilo treba povzidati vsaj šestdesetkrat in ne le štirikrat. Ker se to doslej ni zgodilo, so v tem razmerju rastle seveda tudi pravde na zbornih sodiščih, kamor jih je gnala devalvacija. To nam dokazuje sledeča statistika, ki sloni na uradnih podatkih:

V letu 1913., ki velja za normalno, je bilo pri deželnem sodišču v Ljubljani 499 pravnih, od teh 37 trgovskih. Leta 1919. jih je bilo 1085, od teh 385 trgovskih, leta 1923. 4080, od teh 1116 trgovskih in 28 meničnih. V prvih dveh me-

secih letošnjega leta znaša prirastek novih pravnih celo 849, od teh 185 trgovskih in 5 meničnih pravnih, tako da bo predvidoma prirastek celega leta 1924. znašal okroglo 6000. Napram letu 1913. se je torej število pravnih pred ljubljanskim zbornim sodiščem v letu 1919. podvojilo, v l. 1923. več kakor poodmerilo, v letu 1924. pokaže, da se bo podvnanajstorilo, to v zvezi s tem, da se je pristojni znesek od leta 1913. počel tvoriti.

Pri vseh sodnih dvorih v Sloveniji je znašalo število vloženih pravnih v letu 1913. 1521, v letu 1919. 3065, v letu 1923. že 10.474, le letos že 1923. torej v dveh mesecih več, kakor celo leto 1913.

Zaostankov je vsako leto več. Pri celjskem zbornem sodišču znašajo 682, pri novomeškem 195, pri mariborskem 1454 in pri ljubljanskem 1908, skupno torej 4839. Naša zborna sodišča bodo imela letos okrog 15.000 pravnih, torej desetkrat toliko, kakor leta 1913.

Najstarejši zaostanki so pri ljubljanskem sodišču še iz leta 1920., pri ostalih iz leta 1922 in 1923. Letos začete pravde bodo končane predvidoma koncem letošnjega ali pa šele v teku prihodnjega leta. Temu se ni čuditi in krivde ljudi ni valiti na sodnike, ki delajo pošteno in vestno. V letu 1913. kol normalnem letu je bilo pri naših sodnih dvorih skoro enako število sodnikov, kakor danes, ko je treba obvladati deset- do dvanaestkrat večje število pravnih. Pomnožitev sodnikov je nemogoča, ker jih ni, da, še mnogo in to najboljših sodnikov, zapušča svoj poklic, ker jih država tako slabo plačuje. Mesečno reši sodnik poedinec okrog 40 pravnih, senat 20-25, v Mariboru nekaj več. Sodi pa danes po en senat, oziroma sodnik poedinec v civilnih in po en v trgovskih zadevah. To dokazuje, da ogromnega števila pravnih ne bode mogoče obvladati in da se bodo zaostanki množili še v večji meri, kol doslej, ko so znašali skupno 4839, torej polovico toliko, kol ima prirastli celo leto vseh novih pravnih.

Edino, kar more pomagati, da ta kriza pri naših sodnih dvorih preneha, je izdatno povzidanje zneska, ki je merodajen za pristojnost sodišča in sicer vsaj v tej meri, kakor je padla vrednost denarja.

Zbornica je z vlogo z dne 24. januarja 1923, št. 59/23 in kasneje še z vlogo z dne 12. X. 1923, št. 8324 pri ministrstvu pravde zahtevala, da se ukrene vse potrebno, da se zavlačevanje pravnih preneha, — žal doslej brez uspeha, dasi je zbornico podpiralo tudi ministrstvo trgovine in industrije. Dobrebno je zato, da nastopi zbornica v tej zadevi še enkrat in z vso energijo.

V interesu ureditve poslovanja naših sodišč, ki povzroča našemu gospodarstvu občutno škodo ter jemlje našemu sodstvu ugled tudi v inozemstvu, stavim predlog, da zbornica na pristojnem mestu nujno zahteva:

1. Da se vrednostna meja, ki je merodajna za pristojnost zbornih sodišč, povzida in sicer za pristojnost sodnika poedince vsaj na 6250 Din, za pristojnost senata pa na 125.000 Din.

2. Da se v svrhu neodvisnega in dobrega sodstva materijalni položaj sodnikov izboljša, da ne bodo najboljši moči zapuščale sodno službo.

O poslovanju zagrebške borze in njenega razsodišča.

V zadnjih treh letih je število članov zagrebške borze hitro naraslo. Leta 1923. je med člani 453 firm in 733 posameznih oseb. Prve čase po prevratu so se borzijanci zbirali v Trgovaškem domu. Potem je leta 1921. pričelo poslovanje v sedanjih prostorih, kateri pa so vsled narastlega prometa že nezadostni. Dograja se nova borza na Sajmištu. V preteklem letu je bilo prodanih bančnih papirjev 586.931 za vsoto 77.438.063 Din. Industrijskih papirjev se je v preteklem letu prodalo 253.788 za znesek 104.313.992 Din. Promet v devizah je v zadnjih dveh letih narasel od 983 milijonov dinarjev na več nego dve in pol milijardi dinarjev.

Živahno delavno je borzno razsodišče, čigar generalni tajnik je g. Spiro Perušić. Nadalje so pri borznem razsodišču razen generalnega tajnika v službi pravni sekretar dr. Miroslav Matica in njegov substitut dr. Stjepan Kralj. Sedaj se pripravljajo noveliranje borznih običajev in pa poslovalnega reda za razsodišče. V preteklem letu je bilo 1866 tožb. Od teh se je tikalo 143 trgovine z lesom, 187 kolonijalnega blaga, 32 usnja, 94 olja, 17 žak-

ljev, 32 sena in slame, 12 stekla, 390 tekstilnega blaga, 10 premoga, 363 alkohola, 49 železa, 317 mlevskih produktov in žita, 65 vrvarskega blaga, 132 drugega blaga in 23 valut. Število tožb pri razsodišču je bilo večje nego število tožb pri zagrebškem sodnem dvoru. Razsodišče posluje navzlic temu dokaj hitro, ker je bilo 9 desetih vseh slučajev rešenih tekom dveh mesecev. Redna sodišča s svojim delom zastajajo. Vzrok je staro postopanje in preveliko štedenje pri plačah sodnikov in pomožnih oseb. Tudi razsodniki, kateri poslujejo pri borznem razsodišču, so jako intenzivno zaposleni. Tako je sodeloval v preteklem letu en razsodnik v 700 primerih, kar je gotovo rekordno število.

Tudi pri nas v Sloveniji se množe pritožbe o počasnem postopanju sodišč. V trgovskih in obrtnih krogih se zategadelj pozdravlja z velikim zadoščenjem vest, da začne v kratkem poslovati pri ljubljanski borzi razsodišče. Ta nova naprava bo brezdvomno imela dovolj posla in izvestno doprinesla k razbremenitvi rednih sodišč.

Splošne dolžnosti davkoplačevalcev v II. četrtletju 1924.

(Opozoritev trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani.)

I. Dospelost direktnih davkov. Dne 1. maja t. l. zapade v plačilo drugi obrok davkov za leto 1924. Ako davek za leto 1924. še ni predpisan, je plačati obrok po višini zadnjega definitivnega predpisa. V tej izmeri plačani obroki se obračunijo povodom definitivnega predpisa za leto 1924.

V 14 dneh po dospelosti še nepravilni davki se prisilno izlerjajo, za kar se zaračunijo poleg zamudnih obresti še eksekucijske prislojbine, ki znašajo samo za opomin že 4% terjane zneska.

II. Posebna pridobnina. Javni računodajci zavezana podjela so dolžna vsako leto tekom 14 dni po odobritvi računskega zaključka, a najkasneje do 30. junija predložiti napoved za odmero posebne pridobnine.

III. Rentnina. Denarni zavodi so dolžni odpremiti rentnino od obresti, izplačanih ali pripisanih v I. četrtletju 1924, do 14. aprila 1924.

IV. Dohodnina od službenih prejemkov. Službodajalci, ki pobirajo dohodnino z odbitkom od stalnih ali izpremenljivih službenih prejemkov, so dolžni tekom I. četrtletja 1924 pobrane zneske odpremiti pristojnemu davčnemu uradu do 24. aprila 1924.

V. Invalidski davek. Denarni zavodi so dolžni predložiti davčnim oblastvom do 30. aprila t. l. obračun o invalidskem davku, ki odpade na izplačane ali pri-

pisane obresti hranilnih vlog leta 1923, kolikor presegajo celoletno 100 Din.

VI. Davek na poslovni promet. Davkoplačevalci, ki so zavezani voditi knjigo opravljenega prometa, so dolžni do 30. aprila 1924 odpremiti s posebno prijavo davek za I. četrtletje 1924.

Ostali davkoplačevalci, ki plačujejo davek na poslovni promet pavšalno, to je po višini prometa, opravljenega v letu 1923, so zavezani plačati sočasno z ostalimi dvaki tudi drugi obrok davka na poslovni promet, predpisanega za leto 1924, v primeru pa, da ta še ni predpisan, v izmeri predpisa za leto 1923.

VII. Dopolnilna prenosna taksa. Drugi obrok za takšno perijodo 1924/1925 dopolnilne prenosne takse, kolikor presegata letni predpis znesek 500 Din, je plačati od dne 1. do vštelega dne 15. aprila t. l.

Kdor ne položi predpisane vsote v tem roku, plača poleg redne takse in 6% zamudnih obresti še dvakratni znesek nepolozene takse.

VIII. Davčni predpisni izkazi. Davčna oblastva razgrinjajo predpisne izkaze praviloma prvih 15 dni vsakega četrtletja v drugem četrtletju t. l., torej od 1. do 15. aprila t. l.

Rok za vložitev prizivov proti davkom, predpisanim z izkazi, ki se razgrnejo v omenjenem času, poteče po preteku nadaljnjih 15 dni, to je koncem aprila t. l.

Svetovna trgovska mornarica.

Nedavno je »Lloyd Register«, t. j. urad v Londonu, ki ima v evidenci vso svetovno trgovsko mornarico, objavil statistiko o stanju trgovske mornarice. Dne 30. junija 1923. je število trgovska mornarica okoli 33.500 ladij po ne manj kakor 100 ton, skupno 65.166.000 ton. Pred enim letom je bilo v »Lloyd Registru« vpisanih 64.371.000 ton, 30. junija 1921. pa 61 milijonov 975.000 ton. Od leta 1921 do 1922 je mornarica narasla za 795 tisoč ton, od 30. junija 1922. do 30. junija 1923. pa za celih 3.191.000 ton. Zanimivi so podatki o nazadovanju števila jadrnic. Dne 30. junija 1923. je

razpolagala mornarica na jadra z 2.850.000 tonami; v teku enega samega leta se je zmanjšala za 200.000 ton. Junija 1914. je mornarica na jadra razpolagala s 4 milijoni ton; izgubila je torej 1.150.000 ton. Največjo trgovsko mornarico na jadra imajo Združene države, t. j. 1.260.000 ton, za njimi pride Francija z 284.000 ton, Norveška z 176.000, Velika Britanija in Irska s 166.000 ter Italija s 153 tisoč tonami.

Tonaža ladij na paro in motor, zgrajenih iz železa ali jekla, ki pride edino v poštev za prekmorsko trgovino, znaša 57.939.000. Pred dvema

leti je znašala 54.217.000, leta 1914. 42.514.000 ton. V primeri z letom 1921. se je mornarica na paro in motor pomnožila za 3.722.000 ton, z ozirom na leto 1914. pa nič manj kakor za 15.425.000 ton.

Mornarica je razdeljena na posamezne države tako-le (v tisočih ton):

	1921	1914	
Anglija	19.077	18.877	+ 200
Združene drž.	12.416	1.837	+ 10.579
Japonska	3.402	1.642	+ 1.760
Francija	3.265	1.918	+ 1.347
Italija	2.788	1.428	+ 1.360
Nizozemska	2.606	1.471	+ 1.135
Nemčija	2.496	5.098	- 2.602
Norvegija	2.299	1.923	+ 376
Angl. dominioni	2.219	1.407	+ 812
Španija	1.169	883	+ 286
Švedska	1.092	992	+ 100
Dansko	920	768	+ 152
Grčija	743	820	- 77
Belgija	600	841	+ 259
Avstrija	...	1.052	- 1.052
Druge države	2.057	2.057	

Angleška mornarica se je torej v primeri z letom 1914. pomnožila le za 200.000 ton, t. j. za 1%, medtem ko je mornarica Združenih držav dosegla razmerje 575%. Radi te pomnožitve zavzema danes mornarica Združenih držav 21,4% svetovne trgovine, t. j. drugo mesto med pomorskimi državami, medtem ko je pred vojno zavzemala mesto še za Francijo, t. j. peto mesto; tonaža Združenih držav je tedaj obsegala 4% svetovne mornarice.

Nemška mornarica, ki je pred vojno zavzemala drugo mesto, je danes na sedmem mestu; toda zdi se, da bo Nemčija kmalu prekosila Italijo in Nizozemsko v tem pogledu. Kajti gradnja novih trgovinskih ladij v Nemčiji silno napreduje; l. 1920. je bila v smislu mirovne pogodbe nemška trgovinska mornarica skršena na 410.000 ton, danes pa razpolaga Nemčija že z mornarico 2.496.000 ton.

Važni so podatki glede starosti posameznih vrst ladij; kajti od starosti ladje je odvisna tudi porabnost ladje v trgovini. Dne 30. junija 1923. je bilo 6.913 ladij manj starih kakor 5 let, t. j. 35% vse mornarice. Nad 25 let starih je bilo okoli 6.551, a te predstavljajo le 12% svetovne tonaže. V najbolj ugodnem položaju glede starosti ladij se nahaja Amerika; njene ladje, v starosti izpod 5 let, predstavljajo 57,3% njene tonaže. Za njo pride takoj Nemčija z 52,6%, Nizozemska s 37,8%, Kanada s 36,8%, Japonska s 35,3% ter Francija s 34,7%.

Glede obsega posameznih ladij je razvidno iz podatkov, da razpolaga svetovna mornarica s 5.636 ladjami, izmed katerih obsega posamezna nad 4000 ton, medtem ko je znašalo to število l. 1914. le 3.608. 350 (med temi 196 angleških) je ladij z nad 10.000 tonami in nad 33 ladij z nad 20.000 tonami. (Vsaj približno sliko, kako velike so te ladje, si lahko ustvarimo, ako pomislimo, da obsega ena izmed največjih tržaških ladij »Presidente Wilson«, last paroplovne družbe Cosulich, 12.000 ton.

Z ozirom na gonilno silo se je razmerje v odstotkih tonaže med l. 1914. do 1923. tako-le izpremenilo:

	Odstotki svetovne tonaže:	1. 1914.	1920.
Ladje na jadra	6.06	4.94	
Ladje z motorji na petrolej itd.	0.45	2.56	
Ladje, ki rabijo tekoče gorivo v parnih kotlih	2.65	24.23	
Ladje s stroji na premog	88.84	68.87	

Najvažnejše dejstvo, ki ga lahko na prvi pogled ugotovimo na podlagi podane statistike, je izredno naraščanje svetovne mornarice. A žal, da to naraščanje ne odgovarja potrebam; kajti tonaža mornarice je že davno preokračila predvojne številke, medtem ko ni trgovina niti daleč še dosegla predvojne višine. Razlago za ta pojav moramo iskati v dejstvu, da so bila po vojni dokončana dela, ki so bila že prej zapričeta in da so nekatere države pospeševale gradnjo ladij le zato, da so neštevilne množice brezposelnega delavstva dobile zasluzka.

Nekatere države posebno vznemirjajo številke, ki kažejo, kako naglo si Nemčija spet pomaga na noge. Za te države je še bolj vznemirljivo dejstvo, da razpolaga danes Nemčija s skoro popolnoma novo mornarico, s katero bo starejša mornarica drugih držav le težko konkurirala.

Naš trgovski naraščaj in njega izobrazba.

(Iz krogov mariborskih sotrudnikov.)

Iz krogov gremijalnih učiteljev v Ljubljani je izšel v Trgovskem listu št. 31. članek, iz katerega je razvidno, da se želi v Ljubljani v bodoče sprejemati v uk samo mladino z meščanskoškolsko izobrazbo, češ, potem bo stalo naše bodoče trgovstvo na oni višini inteligence, ki bi jo bilo za naš stan želeli.

Predlog ali ukrep je brezdvomno za vsakega bodisi trgovca ali pomočnika zel osimpatičen, kajti mi trgovski sotrudniki bomo le ponosni, ako bodo naši bodoči sovrstniki sami inteligentni in izobraženi ljudje. Kdor pa pozna razmere, v katerih se večina naših vajencev še danes uči, pa mora dvomiti, da bi rodila taka uredba zaželjen uspeh. Ne zadostuje samo, da ima vajenec boljše šolsko predobrazbo, temveč so uspehi, če ne ravno največ, pa vsaj v zelo obilni meri odvisni tudi od načina, kako se vajenec uči in kaj se mu nudi v strokovni izobrazbi na eni ter izpopolnitvi splošne izobrazbe na drugi strani tekom cele njegove učne dobe.

Ako hočemo res imeti sčasoma dober, inteligen in strokovno izobražen trgovski naraščaj, moramo zahtevati zanj razen primerne šolske predizobrazbe še izpopolnitev iste potom dobrih trgovskih nadaljevalnih šol, knjižnic, predavanj, poučnih izletov itd., predvsem pa pravilno pojmovanje učnih gospodarjev o trgovskih vajencih. Mi doživljamo dan na dan pritožbe, da se porablja vajence pri mnogih šefih skoro izključno samo za težka dela, t. j. za nošenje in prevažanje blaga po mestu, skladiščna dela, dela po vrtovih, sekanje drv, dogaja se celo, ako slučajno pri hiši ni dekle, še za dela v kuhinjah in še hujše pisle, tako da po mnogih trgovinah sploh ne dobi prilike, se vaditi v

onem, za kar je namenjen, t. j. streči odjemalcem, pisati račune, uriti se v korespondenci, knjigovodstvu, kalkuliranju, carinjenju in deklariranju, blagovnanstvu itd. z eno besedo, izučiti se v vsem, kar mu je kot bodočemu pomočniku in trgovcu potrebno.

Dokler se ti glavni nedostatki ne odpravijo, bo težko dobiti šolano mladino za učenje trgovine in ako tudi ima par razredov meščanske ali srednje šole, mu to pri obstoječih razmerah ne more dosti koristiti.

Nadalje je omenili še druge nedostake, ki jih opazujemo v trgovskem stanu. Tako se rekrutira pisarniško osebje po večini iz raznih kurzovcev, posebno ženskih. Trgovci gleda skoro vedno na to, da dobi za pisarno po ceni ženske moči. Celotno prodajalke imamo zaznamovati precejšnje število nekvalificiranih in ni čudno, ako postane učenje trgovine iluzorično. Velika rakrana na kakovosti trgovstva so pa tudi obstoječi predpisi obrtnega reda, po katerih se zahteva usposobljenostni dokaz samo za trgovine z mešanim, špecerijskim in kolonialnim blagom, dočim more vse druge stroke pričeti vsakdo, čeravno nima o trgovini niti pojma. Ako ta okolščina ostane, bo vrivala v trgovski stan vedno elemente, ki ne spadajo tja, kajti kaj nam pomaga dober trgovski naraščaj, ako ima pravico vsakdo do obrtnega lista za trgovino. Zato bi bilo priporočati našim Trgovskim zbornicam in drugim stanovskim korporacijam, da pri sklepanju novega obrtnega reda za našo državo strogo zahtevajo dokaz usposobljenosti za vse trgovske obrate.

Našemu trgovstvu pa polagamo na srce, da se glede vajencev vendar enkrat precerijentirajo, posebno tisti, katere zgorajšnji očitki zadevajo.

Največ se uporabljajo pri nas preproge iz jute, potem holandske in polžanilske in za temi pa žanilske (aksminsirske) in končno dvojne (kidermanstrske).

Kaj je treba storiti za preprogarstvo?

Pirot propada. Število prebivalstva se je znižalo od 15.000 na 10.000. Znižanje povzroča: 1.) pojevanje trgovine v Pirotu; 2.) propadanje obrtništva; 3.) uničenje vinograde po trtni uši. Trgovina v Pirotu pojema izza osvobodjenja zaradi tega, ker so največja in najboljša selišča, ki so si nabavljala svoje potrebščine v Pirotu, pripadla Bolgarski. Od 360 selišč jih je ostalo v pirotskem okrožju le 280. Temu se ne more od pomoči s tem, da bi se ta selišča vnovič priklopila Pirotu, ampak edino tem potom, da se ustvari pogoje za uspevanje drugih poklicev in na ta način zboljša dohodninske razmere. Da obrtništvo propada, dokazuje dejstvo, da je od prejšnjih 73 izdelovalcev platna z 205 statvami v obratu le 15 obratov s 75 statvami, da se je število krznarjev zmanjšalo od 60 na 30, da obratuje od 18 krznarjev, katerih je bilo še l. 1900 — 12, sedaj le še štirje in od 22 lončarjev le 12. Tudi krojaška in kotlarska obrt ste izdatno nazadovali. S pospeševanjem obrti bi se pospeševalo tudi preprogarstvo, osobito s pospeševanjem onih obrtov, za katere so dani v Pirotu ugodni pogoji za uspevanje. Take obrti bi bile: usnjarska, kovaška, krznarska in lončarska. Pirot je tudi ugoden praj za tekstilno industrijo ali vsaj za podobno stroko.

Vinograde je uničila trtna uš in se niso na novo rigolali. Pa tudi oni, ki so se na novo ustvarili, so slabo rigolani in dajejo slabo grozdje. Treba bi bilo vsakemu preprogarju, ki hoče obnoviti vinograde, dati brezplačno na razpolago uničen vinograd in mu nuditi sredstva, da more pod brezplačnim nadzorstvom državnih ekonomov na novo nasaditi trte. V prvi vrsti bi morali priti pri tem v poštev vinogradi, ki so v bližini Pirota, a ne, kakor dosedaj vinogradi, ki so neprikladni za pirotsko prebivalstvo.

Vsled teh razlogov se en del pirotskega prebivalstva izseljava, a ene ki vztraja, je navezano na preprogarstvo, to je na sočasni zaslužek žensk, ki je večkrat glavni dohodninski vir družine. Vsled podražitve življenjskih potrebščin, se morajo tudi dnevnine zviševati, kajti ako se znižujejo ali ne zvišujejo, potem se izseljevanje nadaljuje. (Dalje sledi.)

Priporočamo vsem rodbinam
Kolinsko cikorijo
izvršen pridelatek za kavo.

Trgovina.

Gibanje naše zunanje trgovine v letu 1923.:

Uvoz v I. četrtletju	Din 1.913.443.860;
uvoz v II. četrtletju	Din 1.882.774.359;
uvoz v III. četrtletju	Din 2.339.562.507.
Uvoz in izvoz v prvih 9. mesecih:	
Uvoz	Din 6.135.780.726;
izvoz	Din 5.501.857.652.
Izvoz v celem l. 1923:	Din 8.048.843.930.

Osješka zbornica proti krošnjarjem. — Te dni se je vršila plenarna seja osješke trgovske in obrtniške zbornice, na kateri se je sklenilo, da ima zbornica podvzeti pri vseh oblastvih svojega področja potrebne korake, da se izdajo strogi predpisi vsem podrejenim oblastvom, zlasti policijskim, da strogo nadzirajo krošnjarje in strogo kontrolirajo krošnjarske knjižice, da se tako po možnosti krošnjarenje v interesu legalne trgovine čim bolj omeji.

Izvoz v januarju l. 1924. Po uradnih podatkih generalne direkcije carin se je v mesecu januarju t. l. izvozilo 220.110 ton blaga v vrednosti 12.000.000 Din.

Poljska trgovinska bilanca je aktivna. Iz trgovinske bilance za leto 1923. je razvidno, da je znašal uvoz v tem letu 1118 milijonov zlatih frankov, izvoz pa 1195 milijonov zlatih frankov.

Pogajanja za sklenitev trgovinske pogodbe med Češkoslovaško in Avstrijo. Čehoslovaška delegacija, pooblaščenca za pogajanja v svrhu sklepanja trgovinske

Pristojbine za pismene odločbe.

Po tar. post. 5., zakona o taksah je plačevati poleg pristojbine za vloge na javna oblasiva in urade še posebej takso za vse pismene odločbe, odločke in obvestila, ki se izdajo na podlagi vloge.

Ta taksa, ki je znašala prvotno 2 dinarja, se je povišala l. 1921. na 5 dinarjev, l. 1922. na 10 Din in znaša izza 15. novembra 1923 20 Din. Plačuje se na ta način, da se priloži vlogi kolek za 20 Din, bodisi v kakem malem ovitku ali pa tako, da se prilepi kolek samo nekoliko na vlogo, ker ga urad potem porabi na pismeni odločbi. Lahko se prilepi na vlogo ta kolek tudi popolnoma; v tem slučaju bo pripomnjeno na odločbi, da se je plačala taksa za odločbo s kolkom že na vlogi.

Kdaj je priložiti kolek za odločbo?

Odločbe so podvržene taksi samo v teh treh primerih:

1. če se ima izdati tako odločbo, zoper katero je mogoča pritožba, in ki obsega tudi navedbo, da ima dotična oseba pravico pritožbe na višjo instanco;

2. če stranka v svoji vlogi izrecno zahteva, da se ji da obvestilo ali odločbo;

3. če se stranka zoper kako odločbo pritoži, dasi ni imela pravice do pritožbe. V tem slučaju je plačati za to odločbo takso 20 Din naknadno, če ni bila morebiti pomotoma že prej plačana.

Če se dajo poedinim osebam na njih vloge obvestila ali kakršnekoli odločbe, ki jih izrecno ne zahtevajo, ali zoper katere nimajo pravice pritožbe, se taksa torej ne pobira; če pa se vendarle pritožijo, se pobere od njih naknadno taksa 20 Din.

Pri pritožbah zoper odločbe nižjega administrativnega državnega ali avtonomnega oblastva, namenjenih višjemu oblastvu, ni plačati za novo odločbo nikake takse. Pritožba sama zase je podvržena kolkmu za 20 Din, (tar. post. 6); nova odločba na podlagi te pritožbe je pa kolka prosta.

Pri prošnjah za podaljšanje roka za plačilo davkov ni plačati za odločbo (rešitev te prošnje) nikake takse.

Kolkovati je samo prošnjo, in sicer po tar. post. 1 s 5 Din. Če bi zahteval prošilec izrecno tudi izdajo pismenega obvestila, bi se zahtevala zanj taksa 20 Din. Ta zahtev je pa nepotreben, ker bo davčno oblastvo stran-ko tudi brez njega takoj obvestilo, ko bo prošnja rešena.

Prošnje za povračilo preveč plačanih taks in vseh drugih državnih davkov so kolka proste. Prav tako je kolka prosta tudi odločba. Če pa vidi oblastvo, da je prošnja neutemeljena, zahteva naknadno takso 5 Din za prošnjo in 20 Din za odločbo.

Če zahteva več oseb z eno prošnjo, da se izda vsaki posebna odločba, se mora položiti predpisana taksa 20 Din za vsako osebo.

M. Savić:

Naša industrija in obrt.

(Nadaljevanje.)

Uvoz volnenih preprog slabše kvalitete je znašal v letu 1919: 13.252 kg v vrednosti 32.962 Din. Od teh se je uvozilo iz Holandske 9414 kg v vrednosti 22.638 Din. Drugih preprog se je uvozilo 13.758 kg za 54.445 Din, od teh iz Nemčije 9550 kg za 39.224 Din. Carina znaša 75 Din, odnosno 50 Din za 100 kg slabše kvalitete in 200, odnosno 100 Din od 100 kg volnenih preprog, to je po splošni, odnosno pogodbeni tarifi. Izvoz preprog je znašal 5045 kg v vrednosti 50.545 Din. Izvozilo se je v Avstrijo in na Ogrsko 1762 kg preprog v vrednosti 17.900 Din, v Bosno 1901 kg za 19.840 Din, na Turško 943 kg za 8840 Din, na Bolgarsko 210 kg za 2045 Din. Izvozna vrednost se mi zdi netočna, ker se računa, da stane pirotska preproga 1 kg 15 Din in bi torej morala znašati 75.675 D, ne pa le 50.546 Din.

Uvoz preprog iz jute in drugih rastlinskih tvarin je znašal v letu 1906 in sicer: tkanih na način somota 6399 kg za 9437 Din, na drugačen način tkanih 14.583 kg za 22.710 Din. Carina je znašala za prve 140, odnosno 50 Din, za druge pa 100, odnosno 50 Din po splošni, odnosno pogodbeni tarifi.

pregodbe, je prispela na Dunaj že 25. m. m., kjer so se pogajanja že pričela. Na čelu delegacije je M. Dvořáček; delegacija sestoji iz zastopnikov vseh prizadelih ministrstev: gg. Friedmann (zunanje ministrstvo), Peroutka in Janda (trgovinsko ministrstvo), Schönbach in Fiala, (finančno ministrstvo), Martilík (poljedelsko ministrstvo). Trgovinska pogodba avstro-češkoslovaška bo prva važnejša tarifarska konvencija, sklenjena med državami naslednicami Avstro-ogrske. Pogodba bo brez dvoma velikega pomena naprej za intenzifikacijo trgovinskega prometa med Avstrijo in Čehoslovaško. Z ozirom na dobro voljo, ki navdaja obe državi pogodbenici, bo mogla postati ta pogodba tudi v splošnem velike važnosti. Brez dvoma bo to nova manifestacija češko-slovaške politike za rekonstrukcijo centrale Evrope.

Zastopstva v Sloveniji za razpečevanje različnih aparatov za kemične laboratorije, nadalje za izdelovanje likerjev, olja, mila itd. želi imeti neka inozemska trdka. Naslov, kakor tudi cenik trdke je interesentom na vpogled v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani.

Denarstvo.

Obtok novčanic Narodne banke. Po stanju dne 22. marca t. l. je imela Narodna banka za 5577.1 milijonov Din novčanic v obtoku. Obtok se je napram stanju dne 15. januarja t. l. znižal za 64.5 milijonov Din.

Narodna banka SHS. Stanje 22. marca 1924. Aktiva (v milijonih Din; v oklepajih spremembe napram stanju 15. marca): kov. podl. 449.9 (+7.4); posojila 1414.6 (-6.4); račun za odkup kr. novč. 1208.2; račun začasne razmene 391.4; državni dolg 2961.6; vrednost državnih domen 2138.3; saldo raznih računov 102.8. Skupno 8667.1. — Pasiva: vplačani del glavnice 22.6; rezervni fond 5.3, novčanic v obtoku 5577.1 (-64.5); državni račun začasne razmene 391.4; državne terjatve po raznih računih 93.9 (+41.1); razne obveznosti 386.9 (+31.4); državne terjatve za založene domene 2138.3; nadavek za nakup zlata za glavnico in fonde 51.3. Skupno 8667.1.

Državni tečaji tujih valut za mesec april: napoleon 278, zlata turška lira 314, funt sterling 345, dolar 80, 100 francoskih frankov 420, 100 švicarskih frankov 1390, 100 grških drahem 140, 100 lir 344, 100 Kč 235, 100 mK 0.11, 100 lejev 43, 100 levov 60, 100 španskih peset 1010, 100 holandskih forintov 3000, 100 danskih kron 1255, 100 aK 0.113, 100 belgijskih frankov 340, 100 poljskih mark 0.000125 Din.

Zlata pariteta srednjeevropskih držav. — Jugoslavija: 1 zlata dinar, 15.82 pap. dinarjev; Čehoslovaška: 1 zlata krona, 7.03 pap. šk; Italija: 1 zlata lira, 4.60 papir. lir; Ogrska: 1 zlata krona, 16.600 pap. kron; Avstrija: 1 zlata krona 14.400 pap. kron; Nemčija: 1 zlata marka, 1 biljon pap. mark.

Obtok bankovcev v Angliji je znašal 20. marca 124,905.000 funtov sterlingov (137.000 manj, kakor po zadnjem izkazu).

Blairovo posojilo Jugoslaviji. Kurz Blairovega posojila Jugoslavije se je v Ameriki dvignil na 76, kar pričča, da zapanje v naše finančne prilike rase.

Glavna skupščina Hrvatske eskomptne banke v Zagrebu.

Dne 20. ožujka o. g. održana je pod predsedanjem društvenog predsednika g. Milana baruna Turkovića 55. redovita glavna skupščina dioničara Hrvatske Eskomptne banke u Zagrebu u prostorijama zavoda.

Iz predloženog izvješća ravnateljstva proizlazi, da je poslovanje u prošloj poslovnoj godini unatoč teške situacije na novčanom tržištu završeno sa vrlo povoljnim uspjehom. Zavod je bio u mogućnosti da mnogobrojnim poduzećima svoja razgranjenoga koncerna, te afiliranim bankama stavi na raspolaganje potrebna sredstva.

Provedeći djelomično zaključak izvanredne glavne skupštine, održane dne 6. prosinca 1923. god. ravnateljstvo je već u prosincu prošle godine provelo povišicu dioničke glavnice od Din 100,000.000 na Din 140,000.000, izdajući 400,000 komada novih dionica po Din 100 nominala. Nakon provedbe ove povišice izna-

šala su vlastita sredstva banke dne 31. prosinca pr. god. Din 140,000.000 dion. glavnice i Din 42,036.361.50 pričuve.

Čisti dobitak od Din 20,578.410.80 dijeli se ovako: Din 15,000.000 u ime 15-postotne dividende, t. j. Din 15 po dionici, Din 620.000 redovitej pričuvnoj zakladi, Din 750.000 izvanrednoj pričuvi, Din 500.000 mirovinjskoj zakladi, Din 500.000 zakladi Franjo Šverljuga i Din 250.000 u dobrotvorne svrhe.

Na novi račun za god. 1924. prenaša se Din 1,976.655.50. Prema tome isplaćivati će se kupon broj 30 sa Din 15, počam od 24. o. mj.

Glavna skupščina, kojoj je prisustvovalo što lično, što zastupanih 72 dioničara, koji su zastupali 947.835 dionica sa 94.784 glasova, jednoglasno primila je na znanje izvješčaj ravnateljstva i nadzornog odbora. U ravnateljstvo izabrana su ponovno gospoda: Ziga Štern, Milan Weiss de Polna i Guido pl. Pongratz.

Nako glavne skupštine održana je sjednica ravnateljstva, u kojoj se je isto konstituiralo te ponovno izabralo svojim predsjednikom g. Milana baruna Turkovića, a podpredsjednikom g. dra. Stanka Šverljuga, glavnog ravnatelja zavoda.

Davki in takse.

Povračilo državne trošarine za blago, ki se vrača v inozemstvo. Finančni minister je dovolil, da se v smislu čl. 18. carinsko-poštne pravilnika povračujejo poštanim uradom (skladiščem) vse carinske davščine in tudi državna trošarina, ki se je pobrala za blago v poštinih paketih z blagom vračajo v inozemstvo, ako ketih, ako se paketi z blagom vračajo v inozemstvo, ako gre za povračilo državne trošarine, se morajo pred povračilom razvrednotiti trošarinske marke, ki se nanašajo na trošarinske predmete v paketih.

Taksa za začasna zasebna shranišča. Generalna direkcija posrednih davkov je z dopisom z dne 18. marca t. l. št. 6708 naprosila generalno direkcijo carin, da opozori carinarnice na določilo tarifne postavke 214. taksne tarife zakona o taksah in pristojbinah, po katerem so carinarnice dolžne zahtevati od lastnikov začasnih zasebnih shranišč (privatnih skladišč) v smislu čl. 89. carinskega zakona plačilo vsakoletne takse po 500 Din. Hkratu je generalna direkcija posrednih davkov zahtevala, da carinarnice pri katerih že obstoje taka shranišča, takoj pobero od lastnikov takso za l. 1924. (v taksnih markah), kolikor tega še niso storile. Taksne marke se prilepijo na referat in po predpisih razvrednoste.

Promet.

Telefonska zveza med Reko in Sušakom se otvori 1. aprila t. l. Ta sporazum znači pričetek upostavitve telefonskih zvez med Reko in jugoslovanskimi središči.

Otvoritev pomožne pošte Sv. Rok ob Sotli. Dne 21. decembra 1923 začasno zatvorjena pomožna pošta Sv. Rok ob Sotli, pošta Rogatec, se s 1. aprilom 1924 zopet otvori.

Denarna pisma za Švedsko. Ministrstvo pošte naznanja, da je od 20. t. m. vzpostavljen promet denarnih pisem med našo državo in Švedsko.

Deficit madžarskih železnic. Po poročilih ravnateljstva madžarskih železnic so znašali dohodki železnic v zadnjih 8 mesecih 416 milijard kron, medtem ko se računajo izdatki na 484 milijard kron. Potemtakem znaša deficit madžarskih železnic 68 milijard.

Trgovski register.

V trgovski register so se vpisale nastopne firme: Engelbert Devetak, trgovina z lesom, Brezno ob Dravi; Ivan Zupančič, agentura in komisija izdelovanja nepremočljivih dežnih plaščev »De-Pla« v Celju; A Slokar, trgovina z lesom v Zg. Domžalah; Guido Kutgers, imetnik dr. Hugo Schmook, podjetje za impregniranje lesa in lesno pokladanje v Hočah; A. Tršan, izdelovanje, nakupovanje in prodajanje kovinskih izdelkov in strojev na Jesenicah; Iv. Auerhammer, trgovina z mešanim blagom in komisija v Ljubljani, Streliška ul. 22/I.; I. Pogačar, svetlobna industrija »Vesta« v Ljubljani, Kolodvorska ulica 8; Josip Rojina, trgovina s konfekcijskim blagom v Ljubljani, Aleksandrova ulica 3; E. Rotter, komisijska trgovina s klobučarskimi izdelki; Ignac Tomc, trgovina z

deželnimi pridelki in vinom na drobno in na debelo v Moravčah; Josip Czipott, trgovina z mešanim blagom v Murski Soboti; Ivan Komovec, lesna trgovina na Šakeku; I. Buzzolini, tvorniško izdelovanje klobas in salam; Josip Pukljak, trgovina z vinom na debelo v Vidmu-Dobrepoljah.

Iz naših organizacij.

Gremij trgovcev v Celju naznanja: Dne 27. marca t. l. se je v prostorih Javne skladišne in prevozne družbe vršila 6. carinska konferenca. Udeležba je bila zelo pičla, kar kaže, da naši gospodarski krogi ne polagajo posebno zanimanje do te inštitucije. Z druge strani je zopet to za razumeti, ker vprašanja, ki so se na prvih konferencah predložila, ni moglo upravištvo tukajšnje carinarnice tako rešiti, kakor bi pač to praksa zahtevala, brez da bi gospodarski krogi odnosno država trpela na izgubi, temveč rešitev raznih važnih vprašanj imamo pričakovati s strani Generalne Direkcije Carin v Beogradu. Kakor je pač že vsakemu znano, se mora na taka rešenja precej dolgo čakati in med tem se položaj v carinski službi ni mnogo spremenil in vsled tega sledi dotična hladnost odnosno brezbriznost naših gospodarskih krogov do take inštitucije. Vprašanja, ki so se na prvih konferencah predložila, so ostala do sedaj še nerešena, ter je takorekoč material konkretnih predlogov izčrpan, v koliko se ta tiče carinske službe. Sicer pa s tem še ni rečeno, da bi te konference ne koristile našim gospodarskim krogom, vedno je kaka sporna zadeva, ki se da potom diskusij razjasniti, zlasti se razni razpisi, ki so v zadnjem času izšli, bolj tako natančno pregledajo. Tako je tudi na tej konferenci upravnik carinarnice nekaj razpisov prečital, med drugimi tudi razpis št. 26/24 G. D. C. Predmet tega razpisa je pobiranje 2% deklarirane fakturane vrednosti od uvoženega odnosno izvoženega blaga. Do sedaj se po razpisu 35/21 generalne direkcije neposrednih davkov v Beogradu, ki predpisuje enako postopanje, kakor predcihtirani, ni tako postopalo, temveč razne carinarnice so zahtevale samo potrdilo o plačanih davkih, ne pa potrdila o plačanih davkih na uvozno odnosno izvozno radnjo. Tukajšnja carinarnica bo odselej naprej strogo pazila, da lastniki uvoženega odnosno izvoženega blaga predložijo pravilno potrdilo o plačnem davku na uvozno in izvozno radnjo. Način pravilnega postopanja v predmetni zadevi se bo še pravočasno objavilo.

Razno.

Društvo narodov o proizvodnji orožja. Dne 24. t. m. se je sestala podkomisija, ki jo je imenovala začasna mešana komisija Društva narodov, da pripravi načrt za dogovor glede proizvodnje in prometa orožja. Predsedoval je g. Lebrun; Italijo zastopata on. De Viti de Marco in gen. De Marinis. Podkomisija bo morala setaviti določbe glede proizvodnje in prometa orožja, katere bodo lahko priznale vse države, ki so vpisane v Društvo narodov in Združene države. Povod za sklicanje te podkomisije je dalo zadržanje Združenih držav napram saintgermainskemu dogovoru, ki daje Društvu narodov potrebne pravice glede tega vprašanja. Ker pa Združene države niso včlanjene v Društvo, ne priznavajo teh posebnih pravic Društva. Dosedaj sta znana dva načrta za omenjene določbe; enega je sestavil admiral Magaz, zastopnik Španije, drugega pa Leon Jouhaux, zastopnik delavske skupine, ki je zastopana v komisiji.

Invalidski zakon. V finančni zakon je stavljen tudi dostavek, s katerim se pooblašča ministrski svet, da lahko še pred predložitvijo invalidskega zakona skupščini in pred njega sprejemom od skupščine poviša invalidske podpore. Na ta način se je sedanja vlada zavarovala napram eventualnim težkočam, ki bi nastale v slučaju, da bi opozicija skušala sprejeti tega zakona ovreči oziroma zavleči. Zavarovana je tudi proti vsaki opozicijski obstrukciji in sabotaži.

Izseljevanje iz naše države v mesecu januarju 1924. V mesecu januarju t. l. se je izselilo iz naše države 2192 oseb, med temi 644 otrok. Po pokliču je bilo: 105 kvalificiranih delavcev, 720 nekvalificiranih delavcev, 690 poljedelcev, 33

slobodnih poklicev. Izselilo se jih je v Zjedinjene države ameriške 668, v Kanado 28, v Brazilijo 118, v Argentinijo 347, v Čile 15 in v ostale države ameriške 16. Od izseljenikov jih je bilo 54 iz Srbije, 1367 iz Vojvodine, 9 iz Črne gore, 403 iz Hrvatske in Slavonije, 201 iz Dalmacije, 122 iz Slovenije ne 27 iz Bosne in Hercegovine.

Razdelitev nemške vojne odškodnine. Odškodninska komisija je objavila podatke o razdelitvi med posamezne države vojne odškodnine, ki jo je plačala Nemčija do 31. decembra 1923. Številke pomenijo tisoče zlatih mark: Anglija 641.335; Francija 143.995; Italija 33.370; Belgija 1.083.754; Japonska 390; Jugoslavija 700; Romunija 4. Odškodnina v naravi: Anglija 677.009; Francija 1 milijon 358.955; Italija 364.566; Belgija 684.367; Japonska 8.978; Jugoslavija 261.800; Grška 20.574; Poljska 15.120; Romunija 33.910; Češkoslovaška 16.856; Portugalska 14.855. Na podlagi zahtev zmagovalcev: 1. Za poravnavo predumov, ki jih je Nemčija prejela za premog: Anglija 93.871; Francija 238.772; Italija 29.063; Belgija 30.520. 2. Za stroške zasedbenih čet in kontrolnih komisij: Anglija 972.251; Francija 1.373.476; Italija 10.774; Belgija 256.326; Japonska 724. Po odbitku vsot, ki so jih zavezniki zahtevali od Nemčije za poravnavo predumov Nemčiji za premog, za stroške zasedbenih čet in kontrolnih komisij in za dobičke na tečajih, dobimo naslednji preostanek: Anglija 251.877; Francija 189.777; Italija 358.185; Belgija 1 milijon 445.910; Japonska 67.804; Jugoslavija 262.500; Grčija 20.574; Poljska 15.120; Romunija 33.914; Češkoslovaška 23.153; Portugalska 14.155. Vsote, ki so jih zmagovalci prejeli, ali ki niso še bile razdeljene, znašajo 8.411.339. Pri tem se niso vpoštevali stroški ameriških zasedbenih čet. Denar, ki so ga zasedbene čete zaplenile, je bil štet Nemčiji v dobro.

Delovni red za tvorniška in obrtna podjetja. Po zakonitih predpisih morajo vsa podjetja tvorniškega značaja imeti uradno potrjen delovni red za svoje obrate in mora biti tak delovni red tudi v obratovališču vidno nabit. Zveza industrijcev je izdelala okvirni delovni red, ki naj njenim članom služi kot vzorec za delovne rede, koje priložijo pristojnemu oblastvu v odobritev. Obe Inspekciji dela v Ljubljani in v Mariboru sta vidirali delovni red, izdelan po Zvezi industrijcev, tako, da v splošnem ni zadržka za uradno potrditev delovnih redov, ki se sestavljajo po tem vzorcu. Ker je Oblastna inspekcija dela v Ljubljani izrekla željo, da se naj omogoči uporaba vzornega delovnega reda tudi večjim obrtnim podjetjem v Sloveniji, ki doslej v obče nimajo pravilnega delovnega reda, je Zveza industrijcev na novo založila svoj okvirni delovni red in to v obliki brošurice in v obliki plakata in je ta delovni red interesiranim podjetjem na razpolago. Pisarna Zveze industrijcev v Ljubljani, Aleksandrova cesta 5 sprejema naročila.

Preskrba Ljubljane z elektriko.

Povečanje Ljubljane, ustanovitev mnogo novih trgovskih podjetij, posebno pa razvoj obrta in industrije v naši slovenski prestolici je spravila v zadnjem času na dnevni red kočljivo in pereče vprašanje, kako preskrbeti mestu zadostno količino električnega toka. Da ustrezno stvari sami in javnosti, je priredilo Udruženje jugoslovanskih inženjerjev in arhitektov, sekcija Ljubljana, prošlo nedeljo v veliki unionski dvorani o tej temi izredno zanimivo predavanje, ki je privabilo polno dvorano občinstva, med katerimi smo opazili mnoge odlične strokovnjake, pa tudi predstavnike naših industrijskih, trgovskih in obrtnih korporacij.

Po pozdravnem nagovoru predsednika Udruženja g. inž. Sukljeta je povzel besedo predavatelj, naš mednarodno pri-

znani elektrotehnični strokovnjak go-
spod univ. prof. dr. Vidmar. Takoj
uvodoma je ugotovil, da je strankarska
politika povzročila rešitvi ljubljanskega
električnega problema doslej že toliko
škoda, da je treba o stvari izpregovoriti
pred javnostjo, da se mora povedati ob-
jektivna resnica, ker bi sicer preveč tr-
peli splosni gospodarski interesi našega
mesta. Nato je govornik prešel na uredi-
tev sedanje mestne elektrarne. Pokazal
je na notorična dejstva, da že centrum
mesta nima zadostnega električnega to-
ka niti za razsvetljavo, še slabše pa je
v tem pogledu na periferiji. Veliko go-
spodarsko škodo trpi pa mesto še po-
sebnost radi nezadostne preskrbe obrtnih
in industrijskih podjetij z električno
energijo. Posledica je, da se obrt in in-
dustrija Ljubljane izogiblje, s čemer pa
izgubi mesto tudi lepe dohodke, pred-
vsem na davkih. Konceptija mestne
elektrarne je zastarela, ker ima vpelja-
no napetost dvakrat 150 voltov, mesto
povsod drugod običajnih po 220 voltov.
Motorji s 300 volti so abnormálni. Obrati
se branijo takih modelov. Mestna elek-
trarna ima tri stroje, enega z 800 konj-
skimi silami (HP), drugega s 400 HP in
tretjega z 200 HP. Razen tega ima aku-
mulatorske baterije, ki skrbje za elek-
trično rezervo. Stroji sami premorejo
1120 kilovatov (kw), z baterijami pa
1400 kw. Če bi gorele vse luči, ki so
priklopljene omrežju — teh je 52.300 —,
bi konsumirale 1400 kw, torej bi vso
električno energijo konsumirala le raz-
svetljava. Skoro 1300 kw bi porabile pri-
klopljene pogonske naprave. Izhaja se za
silo le zato, ker ne gorijo vedno vse luči.
Kakšna kalamiteta pa bi nastala, ako
bi se n. pr. pokvaril stroj z 800 HP, ki
bi se ga dalo popraviti le po dolgem
času, med tem pa bi razsvetljava in mo-
torji ne dobivali toka. Ta slika kaže do-
sti jasno v kako kritični situaciji se na-
hajamo glede preskrbe z elektriko.

Industrijska podjetja, ki proizvajajo
okrog 2000 HP v lastni režiji, težko ča-
kajo na skupno preskrbo z električno po-
gonsko energijo. Čim bolj je proizvodnja
pogonske sile razdrobljena, čim
manjše so naprave, tem dražje je obra-
tovanje. To je davek, ki teče dan in noč,
ki slabi našo davčno moč in ki povzroča
nedogledne škode obrti in industriji na-
šega mesta.

Vidimo, da teče mimo Ljubljane Ljub-
ljanica, da teče Sava. Da so njune sile
neizrabljene, se imamo zahvaliti le po-
litikom, le ti so krivi, da danes še ni-
mamo velike elektrarne niti ob Ljublja-
nici, niti ob Savi. Ze pred dve in pol
leti se je sestavil komite strokovnjakov,
da preiščejo vse možnosti najboljše re-
šitve. Študij savskega projekta je prišel
i v geološkem i v vodno-tehničnem oziru
do popolnih tehničnih zaključkov, ki ni-

so bili taki, da bi dovoljevali kake na-
daljne korake. Druga možnost je bila
priklopitev na Falo, tretja pa bi bila
razširjenje sedanje parne naprave mest-
ne elektrarne.

Sava je ostala odprta, ker ne zado-
stujejo le ugodni zaključki v tehničnem
oziru, temveč tudi ugodna rešitev vpra-
šanja rentabilnosti. Do slednjih za-
ključkov pa komite strokovnjakov ni
prišel. Predavatelj le konstatira, da je
mestna uprava delala preko strokovnja-
škega komiteja, da je sestavila poročila
o tem projektu sama, da ga je predložila
januarski seji občinskega sveta, ne da
bi stal na njem podpis le enega člana
komiteja. Da seveda izgleda temu pri-
merno, je naravno. Poročilo mestne
uprave razširjenje sedanje parne na-
prave kratko odklanja. Kratko pripo-
roča medvodski projekt s 7000—10.500
HP, ki naj bi nesel okrog 900.000
dinarjev dobička. — Govornik pa ugo-
tavlja, da bo izguba znašala letno naj-
manj 7.000.000 dinarjev. Na podlagi 17
statistik je dognano, da je treba za elek-
trične centrale na vodi računati stroške
za eno kompletno inštalirano konjsko
silo z napeljavo in drugim vred 1200 zla-
tih kron. Za medvodsko centralo, t. j.
7000 HP, torej 8.400.000 zlatih kron, kar
znese 130.000.000 Din. Možno pa je še
prekoračenje teh stroškov. Obresti je
treba računati, seveda minimalno, na
10%, t. j. 13.000.000 Din. Odpisi, obraba
strojev, daljnovoda, turbin itd. 10%,
stavbe 3%, torej odpis okroglo skupno
najmanj 7%, t. j. 7.000.000 Din. Stroški
ki jih moramo letno enkrat za vselej kri-
ti, znesejo torej 20.000.000 Din. Danes
računa mestna elektrarna za uro 3, pri
malih podjetjih za uro po 4, pri več-
jih 5, pri še večjih 6 Din, torej po po-
polnoma nevzdržnem sistemu. Električ-
nega toka pa obrt in industrija mestu po
teh cenah ne bo plačevala, temveč kveč-
jemu po 2 odnosno po 1,5 Din. Zato bo
moralo mesto kalkulirati rentabiliteto
po tem merilu. Računati bi morala z iz-
gubo letnih 7 milijonov dinarjev. Ker je
Sava neštalna voda, v gotovih časih
ni računati ne le s 7 tisoč, temveč ko-
maj le s tritisoč HP. Potrebna bi bila za
to za rezervo parna centrala, ki bi po-
segla vmes. Mestna parna naprava ne
bo zadostovala, ker je premajhna. Mo-
rala bi biti najmanj enkrat tako velika,
da bi izdatno pomagala. Če pa je po-
stavitev nove parne centrale že neo-
hodno potrebna v dopolnitev vodne cen-
trale na Savi, zakaj bi se pa ne mogla
primerno razširiti že sedanja ljubljans-
ka, ki že eksistira. Razširjenje za 1500
HP bi bilo pravi blagoslov, bi se moglo
in moralo izvršiti.

V poštev pride še vedno vprašanje
priklopa na Falo. Ta je že v Trbovljah
in je potreben le še daljnovod do Ljub-

ljane. Govornika straši le gospodarska
odvisnost Ljubljane od Fale in pa podra-
žitev električnega toka radi daljave, kar
bi povzročilo, da bi šla industrija raje
v bližnji in zato cenejši Maribor. Sicer
pa se ne sme prezreti, da za isti denar
dobimo že izdatno razširitev naše seda-
nje ljubljanske kalorične parne centrale.
Predavatelj zato predlaga razširjenje
mestne parne centrale in obenem resen
pogovor s Falo.

Medvođe imajo še vedno šanse za se-
be. Ta projekt bi se dal uresničiti.
Vendar pa je treba, da poseže vmes pri-
vatna iniciativa, privatni kapital. Tako
velike stvari se z našim dinarjem ne
dajo graditi, sosebno če upoštevamo
obrestovanje ter cene po vrednosti pre-
moga in dinarja. Le privatni kapital,
udeležba industrije bi mogla čakati na
rentabilnost in se zadovoljiti deset let s
triprocentnim obrestovanjem, ker pridobi
na drugi strani. Njej ni treba zaslужka
s prodajo toka, kakor je to potrebno me-
stu. Danes pa zidati take naprave ne
gre, ker denarja nimamo.

(Konec prihodnjic)

Trboveljski premog in drva

dobavlja

DRUŽBA »ILIRIJA«, LJUBLJANA,
Kralja Petra trg 8. — Telefon 220.
Plačilo tudi na obroke!

Tržna poročila.

Novosadska blagovna borza (29. mar-
ca). Pšenica: baška, 79-80 kg, 2 odst.,
2 vag. 322,5; 79-80 kg, 2 odst., duplikat
kasa, 15 vagonov 325—327,5. Turščica:
baška, 7 vag. 240; srenjska, 2 vag. 245;
april-maj, 20 vag. 240—245; Begej, 7 va-
gonov 250. Moka: baza »0«, 3 vag. 500
do 505; »2«, 3 vagoni 455; »6«, 3 vagoni
310—325. — Tendence nestanovitna.

Kovinski trg v prvi polovici meseca
marca. — Na nemških trgih so opazo-
vali čimdalje bolj živahno domače po-
vpraševanje. Tvrde so držale cene
kolikor mogoče visoko in so hrdile, da
še te cene komaj krijejo produkcijske
stroške; vsako znižanje bi bilo izguba.
Okoli 10. marca je nihiralo železo v
šibikah do 160 zlatih mark, fina ploče-
vina 200, srednja pločevina 180, valjana
žica 170. Tudi v eksportu ima Nemčija
uspehe in je dobila več naročil na Bal-
kanu in v orienču; cene so ugodne. —
Po francoskih poročilih je delalo kon-
cem januarja v Poruhrju 53% plavžev in
56% jeklarj. Plavži so producirali
151.000 ton. Valičnega blaga je bilo iz-
gotovljenega 143.000 ton. — Belgijski
trg je bil v začetku marca zelo živahen.
Cene so bile hrdne in se je posrečilo
tovarnam dobiti toliko naročil, da imajo

za štiri mesece prav dosti dela. V eks-
portni trgovini je povpraševala zlasti
Anglija — po surovem železu — in Ja-
panska — po jeklu —. Ker so lotarin-
ške in luksemburške tovarne za večjo
dobo dobro z naročili preskrbljene, ima
Belgija prosto roko in ta položaj tudi
primerno izkorišča. Producirala je pa
Belgija v januarju 209.000 ton surovega
železa (decembra 1923 tudi 209.000 ton)
in 225.000 ton jekla (decembra 1923
207.000 ton). — Tudi francoske tvrdke
so dobile v začetku marca več naročil
in cenijo njih zaposlitev na tri do štiri
mesece. Domači trg je bil bolj živahen,
in sicer zato, ker so konsumenti prej
bolj čakali, kdaj bodo šle cene dol. Zato
se niso pravočasno preskrbeli. Tudi v
drugem marčnem tednu je bilo povpra-
ševanje doma zadovoljivo. Eksport je v
obeh tednih trpel vsled menjajočega se
deviznega kurza; kljub temu so pa ve-
liko prodali, zlasti pločevine. Število
delujočih plavžev je bilo 1. februarja
134, napram 125 1. januarja in 116 1. ja-
nuarja 1923. Produkcija surovega žele-
za je znašala v januarju 586.000 ton, za
21.000 ton več kakor v decembru 1922.
Surovega jekla so v januarju napravili
341.000 ton, 15.000 ton več kakor v lan-
skem decembru. — Anglija je štrajk pri-
staniških delavcev srečno premagala,
pa so se pojavile spet druge težkoče:
slab položaj bombaževе industrije, sil-
nosli v ladjedelski industriji in stara
pesem padanja kontinentalnih deviz.
Čudili so se, da je prišlo zelo malo
francoskega in belgijskega blaga na
angleški trg. Cene so šle dol in so pri-
vabile večje število kupcev, ki so mogoče.
Splošno so pa angleška poročila cenila
položaj na trgu bolj ugodno kakor v
prejšnjih tednih, so opozarjala na majh-
ne ponudbe z evropskega kontinenta in
so upala, da bo kovinska industrija
kmalu zadovoljivo zaposlena. Angleška
kovinska industrija je zmeraj v prvi vrsti
odvisna od položaja na evropskem kon-
tinentu. — Na švedskem so se držale
cene v zadnjem času stalno na isti vi-
šini. Preveliki eksport šibre v Anglijo
in Nemčijo je cene dvignil in hočejo se-
daj eksport omejiti. — Ruski kovinski
industriji se pa menda slabo godi. Kup-
na domača moč je zelo majhna, edino
država še nekaj kupi. Pa tudi država v
zadnjem času le prav malo. Zato se
čimdalje bolj poraja misel o eksportu
železa. — V ameriški Uniji je bila v dru-
gi polovici februarja tendenca tako na
železnem kakor na jeklenem trgu zelo
trdna. Produkcija je šla gor: povprečna
dnevna produkcija jekla je znašala v ja-
nuarju 133.000 ton napram 114.000 to-
nam v decembru, produkcija surovega
železa v januarju sploh pa 3.018.900 ton
napram 2.921.000 tonam v decembru.

Ne
razbijajte si glave!
ter ako potrebujete dober in
pripraven pisalni stroj
kupite samo
„UNDERWOOD“
Zagreb, Mesnička ulica št. 1

NA VELIKO!
Priporočamo: galanterijo,
nogavice, potrebščine za
čevljarje, sedlarje, rinčice,
podloge (belgier), potreb-
ščine za krojače in šivilje,
gumbe, sukanec, vezeno,
svilo, tehtnice decimalne
in balančne najceneje pri
JOSIP PETELINC
Ljubljana, Sv. Petra nasip 7.

Lepa oprema, mične uganke, dobro
blago, domač izdelek! — Vsa ta svoj-
stva so združena v naši barvi za pisanke.
Zahtevajte cene! **SANITAS, CELJE 28.**

Podpisano županstvo naznanja, da
se bode kramarski in živinski

sejem

kateri bi se imel vršiti 20. aprila,
vršil 17. aprila 1924 v Št. Ilju pod
Turjakom.

Občinski urad Št. Ilj pod Turjakom,
dne 29. marca 1924.

Za župana:
Franjo Zohar, obč. tajnik.

Trgovski sotrudnik

mešane stroke, prva moč, 25 let star, z dobrimi spričevali
in šolsko izobrazbo, zmožen slovenskega, srbo-hrvaškega
in nemškega jezika, želi odgovarjajoče mesto. Sprejme
tudi mesto potnika pri večjem podjetju.
Naslov pove uprava »Trgovskega lista« pod »Čas je zlato«.

Carinsko posredništvo

Anton Stekar

Jesenice (Gorenjsko)

je pričelo poslovati ter se
priporoča cenjenim intere-
sentom

Edino zanesljiv in pre-
izkušen je le prašek
za pecivo in
vanilin sladkor
znamke »Adria«

Za svu Tekstilnu robu
Lijonsku svilu
Pantljike St. Etienne
Štofove i cuger za
muška i ženska
odela

i drugu sličnu robu
obratiti se **KRALJEV. POVL. TRGOV.**
AGENCIJI U LIJONU (Agence Com-
merciale Privilegiée du Royaume
des SCS, 44, Rue Victor Hugo, Lyon)
Najpovoljnije cene. Najbolji uslovi.

Oglašajte v »Trgovskem listu«!